

Потпуковник БОРИВОЈЕ ФИЛИПОВИЋ

КОРИСТИ ОД ПРИМЕНЕ ВЕШТАЧКОГ ДИМА

Развој технике, а нарочито аутоматског оружја, повећао је у Првом светском рату моћ одбране. Зато је требало повећати и моћ напада, а нарочито ударну снагу нападачеве пешадије, као и њену заштиту од уништавајућег дејства ефикасне ватре аутоматског оружја. Поред вештине командовања и постизања изненађења, требало је усвојити нову тактику и употребити нова борбена средства — тенкове, авионе и бојне отрове, а сем тога, вешто искористити све предности које нуди ноћ и природна магла. Другим речима, маневар и напад требало је изводити под заштитом магле или ноћи, или га маскирати вештачким димом, јер слаба видљивост даје бољу заштиту од митраљеза него оклоп.

Поред ноћних напада, који су у Првом светском рату примењивани више са ограниченим циљевима због извесних њихових негативних страна (тешко одржавање правца и везе, тешка оријентација и командовање јединицама итд.), обе стране су често са успехом предузимале нападе великих размера под заштитом природне магле. Тако је аустро-немачка офанзива на Италијанском фронту 24 октобра 1917 године, у чувеној бици код Кобарида, почела за време магле. Време је било изузетно лоше. У планинама мећава, на падинама планине ледена киша, у долинама густа магла. То је отежавало осматрање и благовремено отварање ватре италијанској артиљерији која је пропустила повољне моменте за дејство на подилазеће аустро-немачке колоне, а доцније и за отварање запречне ватре. Отуда је дејство Краусовог корпуса у правцу Толмина могло да има онако одлучујући значај на ток офазиве. Резултати ове битке познати су. Исто тако и битка код Камбреа, 20 новембра 1917 године, почела је без претходне артиљериске припреме у 6.20 часова за време густе јутарње магле појачане гађањем димним зрнима. Да тенкови и пешадија не би изгубили правац кретања, сваки тенковски вод био је унапред обележен конопцем за трасирање — све до непријатељских жичних препрека. Изненадни јуриш тенкова и пешадије збунио је и деморалисао Немце, тако да су Енглези до подне успели да продру у дубину њиховог положаја 6—8 км. И противнапад Француза 18 јула 1918 године (у току друге битке на Марни) отпочео је за време густе магле у 4.35 часова, уз учешће великог броја тенкова. Магла је прикривала подилажење тенкова и пешадије, а кратка али моћна артиљериска припрема, која је почела скоро једновремено са нападом, угушила је звук тенковских мотора тако да је напад био изненаднији него што је то икад раније било.

У току ових и других сличних напада који су са успехом извршени, показала се предност заштите коју магла даје нападачевој пешадији у покрету преко земљишта тученог ватром. Остала искуства сводила су се на следеће:

— да су напади великих размера могући и у условима магле и то са утолико већим успехом, уколико су припреме за дејство у магли боље извршене;

— да магла, и поред извесних сметњи, није искључивала употребу артиљерије, тенкова и авијације, ако се имало времена да се добро припреми њихово дејство;

— да магла више отежава дејство браниюцу него нападачу (браниоцу је магла отежавала командовање, слабила ефикасност ватре свих оруђа, отежавала маневар резервама и јако морално деловала на њега, због чега је нападач успевао да савлада одбрану са мањим утрошком снага и средстава);

— да се искоришћавањем магле редовно постизало изненађење у акцијама.

Природно је што се на основу ових искустава дошло на идеју да се на бојишту искоришћава вештачки створена магла — дим, како би се непријатељ ставио у сличне услове као за време ноћи и природне магле. А предност вештачког дима састоји се у томе, што се он може употребити, углавном, у оно време кад се хоће, што није случај са природном маглом. Док се природна магла, као природна појава, не може унапред са сигурношћу предвидети (па према томе ни важне операције заснивати на тако случајним околностима), дотле се вештачки дим може стварати на сваком месту, па скоро и по сваком времену (изузев за време јако неповољног времена — јако сунце или јак ветар), па чак и по жељи прекидати.

Дим се појавио не само као средство маскирања, већ и као средство тактике које се комбинује са ватром и маневром, првенствено за ојачање нападачеве моћи. Због тога је он нашао прилично широку примену, нарочито при крају Првог светског рата.

У периоду између два светска рата, услед даљег усавршавања техничких средстава за примену дима, увидело се да још ни издалека нису исцрпљене могућности овог новог средства. Зато се приступило свестраном проучавању тактичке употребе дима, тим пре што је требало заштитити и прикрити не само пешадију и њен маневар на бојишту, већ и тенкове, артиљерију и резерве у дубини борбеног поретка, нарочито од дејства моћне авијације. У овом периоду повећава се број техничких средстава за примену дима, побољшава се њихов квалитет и усавршава сама техника примене дима.

У Другом светском рату употреба дима добија важну улогу не само у борби пешадије и тенкова, већ и у заштити важнијих објеката оперативног и стратезиског значаја у позадини борбеног поретка. Другим речима, дим постаје и важно средство оперативног маскирања и помоћно борбено средство скоро свих родова војске и флоте.

Немци су веома често употребљавали димна средства у свим видовима борбе и у свим условима, нарочито у нападу на јако утврђене положаје, при форсирању водених препрека и у борбама за насељена места, примењујући разноврсна димна средства (димна артиљериска зрна, димне мине за обичне и вишецевне хемиске минобацаче, магљенике и аутомобиле за задимљавање,

специјалне авиоприборе, димне бомбе, итд.) у виду заслепљујућих или приземних (ниских) димних завеса и димних таласа. При примени димних завеса, Немци су нарочито наглашавали потребу садејства свих родова војске у циљу што успешнијег коришћења дима.

У операцијама против Француске, маја 1940 године, Немци су обилно применили дим при пробоју Мажино линије између Сааралбена и Сент Аволда и за време форсирања Рајне. Примењивали су га и за време савезничког десанта у Северној Африци. Код Казабланке, Орана и Алжира, због успешно примењених димних завеса, савезнички ратни бродови имали су прилично тешкоћа у проналажењу циљева. Створеном димном завесом код Бреста на површини од 64 км² немачки линиски бродови „Гнајзенау“ и „Шарнхорст“ успели су да умакну, а 10 октобра 1942 године Немци су вешто применили димне завесе при повлачењу са Керча.

У операцијама после десанта у Нормандији па до завршетка рата, Трећа и Седма америчка армија врло често и обилато су користиле димне завесе. Иако су дејствовале преко испресецаног и брдског земљишта, оне су их нарочито користиле при савлађивању речних токова. Међу првим јединицама искрцаним у Нормандији налазиле су се и јединице за задимљивање. Сва искрцавања после трећег часа од његовог почетка вршена су под заштитом димне завесе.

Неколико дана пре форсирања, река Рајна је била стално под димом на дужини од 96 км тако да Немци нису никако могли да одреде тачно време ни места прелаза, па према томе, ни да предвиде правилну употребу резерви.

У септембру 1944 године, при форсирању реке Мозел, успешно је примењена димна завеса за маскирање пребацивања главних снага у току 30 часова, док је мост на овој реци задимљаван и скриван од дејства авијације од 10 септембра до 6 новембра.

У децембру 1944 године 90 америчка пешадиска дивизија успела је да по извршеном прелазу реке Сар, успешном применом димних завеса, остане око две недеље „невидљива за непријатеља“, да за то време уништи велики број објеката и зароби око 1.200 непријатељских војника и да се потом неопажено и несметано повуче на сопствену обалу.

Форсирање реке Волтурно у Италији, октобра 1943 године, поред осталог, било је олакшано применом димних завеса које су створене дејством хемиских минобацача 105 мм. У овој операцији, такође, су примењиване и пловеће димне кутије.

Приликом стварања мостобрана код Анџија, на фронту ширине око 20 км одржавана је димна завеса (помоћу магљеника) по 14 часова свакога дана у току неколико месеци. Осим тога, америчке трупе у Италији често су вршиле задимљивање појединих важнијих комуникација и теснаца да би избегле дејство непријатељске авијације или артиљерије, нарочито на изложеним и осетљивим местима.

Приликом извршења падобранског десанта на Гвинеји, септембра 1943 године, америчко ваздухопловство успешно и брзо је применило три завесе, свака висине по 130 м, тако да се под њиховом заштитом несметано спустило око 2.000 падобранаца који су се убрзо прикупили и предузели напад на

оближњи аеродром. Димне завесе створене експлозијом авио-димних бомби успешно су примењиване и код Дијепа, на Сицилији и на Пацифику.¹⁾

Енглеви су у Другом светском рату отпочели примену дима 1940 године код Денкерка из прилично примитивних димних средстава. Касније, у току рата побољшали су та средства и постигли добре резултате.

Совјети су у Другом светском рату користили све врсте димних средстава: димне кутије (обичне и пловехе), ручне димне бомбе, димна зрна и мине, димне приборе, димне авио-бомбе и авио-приборе, а нарочито све врсте приручних (месних) средстава за стварање како малих, тако и великих димних завеса, најчешће при форсирању река и заштити мостова и саобраћаја на њима. Тако је у лето 1940 године, приликом форсирања Дњепра, од стране Совјетске армије маскирано димом 62 места прелаза. Немци су са преко 2.300 бомбардерских узлета покушали да омету прелаз. Али их је у томе спречио створени дим, те су успели да баце бомбе само шест пута у рејоне стварних прелаза.

У Стаљинградској бици задимљивање Волге је помогло да се прелаз преко ње врши неометано и да се 62 армија снабдева уредно свим средствима која су јој била потребна. Без обзира на многобројне налете немачке авијације, ниједна бомба није погодила транспорте за све време трајања битке.

Од приручних (месних) средстава Совјети су приликом стварања великих димних завеса највише користили сламу, сено и нафту. У тактичке сврхе користили су, нарочито у последњем периоду рата, димне кутије и димне ручне бомбе.

И у току нашег Народноослободилачког рата, у недостатку димних средстава, вешто су коришћени не само ноћ, већ и природна магла, а кад год се имало и димних средстава (махом заплењених), вешто и правилно коришћен је и вештачки дим. Тако је марта 1943 године, после битке на Неретви, Друга пролетерска дивизија имала задатак да форсира Дрину на отсеку Шћепан Поље, Фоча. Утврђени непријатељски гарнизон у Фочи имао је сталну посаду са кружном одбраном. Десна обала Дрине на отсеку Хум, Фоча била је утврђена. Пошто су четничке снаге контролисале корито Дрине са истакнутих висова на обали на којима су били изграђени бункери, све припреме за форсирање морале су се вршити ноћу и са највећом тајношћу. Први покушаји 2 пролетерске и 2 далматинске бригаде да пређу реку били су безуспешни. Међутим, при следећем покушају 4 априла, када је свуда по планинама сијало сунце, а сам кањон Дрине до 10.00 часова био под густом маглом, два батаљона 2 далматинске бригаде успели су без опасности да пређу на супротну обалу, да се прикупе и развију за напад и да у жестокој борби, уз јаку подршку артиљерије и минобацача са наше обале, одбаце четничке снаге и овладају њиховим положајем. Користећи овај успех на истом месту прешле су Дрину 2 пролетерска и 3 санџачка бригада.

У јулу 1944 године, 12 војвођански корпус под заштитом магле спустио се без губитака у долину Праче и лако заузео железничку станицу Ре-

¹⁾ На Пацифику (Нова Британија), 9 новембра 1943 године, бацене су бомбе тежине око 45 кгр напуњене белим фосфором, тако да су у року од неколико секунди створена два димна зида дужине по 1.200 м. Пошто су обалске батерије биле потпуно заслепљене, нису могле да гађају авионе, тако да су створени повољнији услови за успешно извршење задатка.

новица на прузи Сарајево — Вишеград, иако је ова станица била брањена ватром из неколико бункера и јачим снагама са положаја северно од ње. Оклопни воз који је из Праче дошао станици у помоћ такође је уништен, јер му је пресецањем пруге, док је магла трајала, био спречен не само прилаз ка станици него и повратак у Прачу.

Прва тенковска бригада у нападу на Широки Бријег, у току Мостарске операције, вешто је искористила димну завесу од димних кутија, које је посада бацала у великом броју испред и са стране тенкова.

Према досадашњим подацима, на бојишту у Кореји од хемиских борбених средстава примењен је само вештачки дим, а то је свакако доказ да се за њим осећа потреба (нарочито код Кинеза и Северокорејаца) и поред врло моћног модерног наоружања пешадије. Из последњих извештаја са фронта види се да се дим употребљава како за прикривање отступања, тако и за прикривање трупа и материјала прикупљених за претстојећи напад. Кинези и Северокорејци често држе под димом огромне просторије, највероватније са намером да заштите трупе од дејства непријатељске авијације.

Из досадашњих излагања може се закључити да је примена дима у савременом рату изазвана, с једне стране, тежњом да се умање губици од убитачне ватре савременог оружја и да се постигне изненадно дејство својих трупа, а с друге, да се прикупљене јединице и важни позадински објекти заштите од угледа и моћног дејства авијације. Према томе, примена дима има за циљ, с једне стране, повећање тактичке моћи нападачеве пешадије, а с друге, отежавање или онемогућавање проналажења и бомбардовања објеката од стране непријатељске авијације, њено обмањивање о стварном распореду трупа и објеката применом лажних димних завеса, чиме се изазива подела њених снага, а смањивање сопствених губитака и обима рушења; исто тако, применом дима натерује се непријатељска авијација на дуже надлетање над објектима, а тиме и на дуже излагање дејству ПА одбране. То значи да је дим у Другом светском рату постао не само средство тактике, већ и средство оперативне вештине.

Борбена дејства малих и технички слабије опремљених армија треба да се одликују активношћу, брзином извођења, изненађењима, широким маневром и акцијама које би што више умањиле ефикасност непријатељске технике. При томе маневар има велики значај, нарочито обухвати и обиласци, у најразличитијим комбинацијама са фронталним нападом. Зато припрема маневра треба да се изводи у највећој тајности, а само извођење да буде најцелисходнија комбинација покрета, ватре и удара, која може са што мање сопствених губитака да доведе до уништења непријатеља. И за припрему и за извршење маневра мора се користити не само покривено земљиште и земљишне неравнине, не само ноћ и магла, већ и вештачки дим, јер се прикривеним покретом постиже заштита од непријатељске ватре, као и изненађење, пошто непријатељ не може лако да процени где ће бити удар и кад ће се извршити. Иако ће се ноћ користити веома често у овом циљу, ипак ће се и у току дана морати да извршава не само велики број задатака, већ и њихов најважнији део. Због тога за постигнуће циља са што мање губитака, за заштиту пешадије и тенкова од моћне непријатељске ватре, у таквим условима треба створити ограничену видљивост употребом дима, тј. применом димних завеса. Јер, ако се правилно примени, дим пружа групама иста предности у погледу заштите од угледа и осматрања као и ноћ. Вид-

љивост у димној завеси, чак и средње густине, не прелази 10 — 12 корака. Преношење звука је слабије него у простору без дима под истим условима.

На основу испитивања утицаја дима на дејство лаког оружја, које је вршено у америчкој војно-хемиској школи у току 12 година између два светска рата, дошло се до закључка да се ефикасност ватре пушака и пушкомитраљеза при гађању из дима на незадимљене циљеве смањује отприлике за 67%, а само на задимљене циљеве око 13%, а ако су и стрелци и циљ обавијени димом онда се успех ватре смањује за 92%. Што се успех ватре мање смањује када је циљ обавијен димом него у осталим случајевима разлог је тај што стрелци задржавају општи правац гађања и нишане на помоћне нишанске тачке или се оријентишу по раније запаженом месту циља.

Примена дима има мање утицаја на тачност гађања непокретних циљева тешким пешадиским оружјем и артиљеријом, пошто ова оруђа, благодарећи својим стабилним постољима, могу да гађају по унапред узетим елементима.

Према томе, бранилац који је обавијен димом налази се у тежем положају од нападача који је само заклоњен димом. Бранилац се налази на положају, везан је за њега, а нема ни већих могућности да често врши знатније промене у своме борбеном поретку. Пошто је унапред извидео браниоца и извршио припреме за гађање, нападач може, под заштитом дима, успешно да туче не само поједине делове браниоцевог положаја, већ и да врши гађање појединих циљева, а да бранилац није у стању да осматра кретање његовог борбеног поретка и да донесе правилан закључак о правцу главног удара. Бранилац може донекле да повећа дејство своје ватре, обасипајући ватром неке циљеве које је раније осмотрио, али за које није сигуран да ли су и даље остали на тим местима, тако да је на тај начин тешко постићи неке веће резултате. С друге стране, крећући се позади димне завесе, нападач има могућности да убрзавањем или успоравањем свога покрета избегне тучене просторије, јер се дејство браниоцеве ватре која се отвара на покретне циљеве (пешадију и тенкове), нишанећи у помоћне нишанске тачке или на моментално уочене циљеве „крз окна“ у диму, своди само на неколико случајних погодака. Тиме се и објашњава успех напада и јуриша под заштитом дима.

Према томе, дим је првенствено средство напада, док је његова примена у одбрани знатно ограниченија и може се применити само што даље од предњег краја, испред овога или у дубини одбране, како не би било отежано дејство ватре. Начелно, дим не треба употребљавати у већој мери на отстојањима ближим од 1.500 — 1.000 метара испред предњег краја, тако да је линија борбеног осигурања уствари последња линија са које се дим може употребити у већој мери, и то само под условом ако ветар дува у правцу непријатеља. При употреби димних завеса у дубини одбране не сме се дозволити ширење дима преко батаљонских рејона одбране, већ само преко земљишта иза њих и иза предњих артиљерских осматрачница. Дим се може користити са задњих граница батаљонских рејона само при супротном ветру. При ветру у правцу непријатеља линију задимљавања треба повући од задњих граница батаљонских рејона одбране уназад за 1,5 — 2 км како би се дим разишао пре но што стигне до батаљонских рејона. Према томе, од ове линије и иза ње све јединице могу примењивати дим, чак и за време

борбе за предњи крај. О овоме треба водити рачуна при маскирању против напада димом, што је најчешћи случај у одбрани.

Вештом употребом дима може се постићи изненађење, ратно лукавство и обмана непријатеља. Дим омогућава: извођење и оних маневара који се тешко могу остварити под другим условима, обмањивање непријатеља у погледу правца главног удара, лакше увођење нових снага у борбу, брзо и скривено прегруписавање снага и средстава, пробој непријатељске одбране под условима најнеповољнијим за њега (тешко извођење противнапада), и најзад, уништавање непријатеља по деловима (постепеним преношењем димних завеса по дубини одбране).

У нашим досадашњим мирнодопским вежбама, ратним играма и тактичким задацима, показало се да се још увек не придаје потребан значај примени дима. То се нарочито односи на општевојне старешине, које су се при доношењу одлуке најчешће устезале да употребе ово веома корисно средство, чак и у ситуацијама када је примена дима била неопходна. То је било вероватно због тога што су у процени ситуације давали превагу негативним утицајима дима на дејство јединица.

Тачно је да вештачки дим, поред свих својих користи, има и негативне стране, нарочито у погледу отежавања дејства сопствених јединица, али те тешкоће нису тако велике да би се одустало од користи које дим може дати. Зато сваки општевојни старшина треба да познаје не само позитивне и негативне стране дима, већ и начела за његову примену, јер се вештом применом могу отклонити многе незгоде. Старешине могу да управљају димом, тј. да га употребе, да одређују његово трајање и обим и да контролишу ток његовог развоја, искористићавајући до максимума његове позитивне особине. Међутим, често се догађа да се због непознавања својстава дима преувеличавају његови недостаци и избегава његова употреба. При томе се као разлог често наводи да дим омета осматрање циљева и дејство ватре, а тиме и ефикасно уништавање непријатеља, као и то да непријатељ може искористити дим за прегруписавање својих снага и извршење противнапада. То је тачно само онда ако се претходно не изврши брижљива организација извиђања, осматрања и ватреног уништења непријатеља. Зато пре примене дима треба непријатеља добро извидети, а у току припреме, у току развоја дима, организовати осматрање у потпуности.

Ако је ограничено време за извиђање непријатеља, онда је природно да ће и примена дима бити скученија због непотпуних података. Тако, на пример, ако је време за припрему напада ограничено, онда ће и припрема артиљерије бити непотпунија, те димне завесе треба тада што мање да ометају извиђање, осматрање и припрему артиљерије. Зато се у таквим случајевима димне завесе могу примењивати само на боковима, на помоћним и лажним правцима напада, а поред тога треба обратити нарочиту пажњу на давање одобрења мањим јединицама за коришћење дима у дубини непријатељске одбране.

При бочном ветру и мањој дубини димне завесе осматрање и управљање ватром код здружених јединица може се вршити помоћу авијације или са надвишавајућих осматрачница у дубини борбеног поретка, а може и истурањем мањих делова пешадије или постављањем осматрачница испред димне

завесе (на самом њеном боку или на узвишењима испред ње). Код мањих јединица осматрање се може вршити и са суседних рејона.

Организација осматрања и управљање ватром при ветру који дува у правцу непријатеља много су тежи, без обзира да ли димну завесу ствара артиљерија (минобацачи) на предњем крају непријатељске одбране или пешадија својим средствима (димним кутијама) са јуришног положаја. У том случају дејство артиљерије за рушење и неутралисање треба завршити пре постављања димне завесе, а после њеног постављања ватра се може отворати на линије, просторије или поједине циљеве са раније припремљеним елементима. Ако се јуриш маскира димном завесом, онда, поред артиљерије, и тешко пешадиско оружје треба да се унапред припреми за дејство кроз дим. За све то као и за извршење задатака рушења и уништавања има довољно времена, пошто стварање димне завесе почиње обично на 2 — 3, а највише 5 минута пре почетка јуриша, односно пред крај артиљериске припреме. Тачно време постављања димне завесе одређује се према брзини и правцу ветра, а на основу таквог прорачуна, да пешадија и тенкови, који наступају за димном завесом, упадну у прву браниочеву траншеју када дим ношен ветром одлази са ње. Пошто у то време пада последњи ватрени налет по првој и другој браничевој траншеји, онда нема неке нарочите потребе за осматрањем, јер су оруђа за непосредно гађање још раније извршила своје задатке, а неутралисање циљева може се продужити, пошто су у току ранијих ватрених налета извршене корекције елемената.

Као други разлог за одустајање од примене дима наводи се и то да је фронт прекривен димом у периоду јуриша, тј. у најважнијем моменту боја и да бранилац може да искористи нападачеву димну завесу. Међутим, тачно је да дим треба примењивати утолико опрезније уколико се има мање времена за извиђање, односно мање података о непријатељу, али отежано осматрање у току примене дима за маскирање јуриша не може негативно да утиче у већој мери ни на командовање, ни на дејство нападача.

Као што је познато, дубина димне завесе треба да износи 2 — 3 км, тј. да захвати батаљонске рејоне одбране, да би се браниоцу онемогућило отварање прецизне пешадиске и артиљериске ватре по дубини. Према томе, ако се задимљавање врши помоћу артиљерије и минобацача, треба свакако заслепити све осматрачнице на дубини батаљонских рејона одбране, а понекад и удаљеније тачке, са којих бранилац може да осматра распоред нападача. А ако задимљавање врши пешадија са јуришног положаја само једном серијом димних кутија (рачунајући да сваки други војник стрељачког строја пали по једну кутију), онда се може добити довољна концентрација дима, која би, при ветру средње брзине, довољно ефикасном густином покрила батаљонске рејоне одбране. Од тог момента дим би почео да се прилично брзо разређује, и то утолико брже уколико је ветар јачи. Пошто авијација, и у једном и у другом случају, може да осматра непријатеља иза димне завесе, онда се непријатељ може тући артиљеријом и бомбардовати из ваздуха. С друге стране, у појасу димне завесе на дубини 2 — 3 км од предњег краја, бранилац не може да супротстави нападачу неке нове, веће и непознате снаге, пошто се његове резерве (дивизијска, корпусна и др.) у то време још налазе на већој дубини.

Иако су артиљерија и минобацачи, као и бомбардовање авиобомбама, најпогоднија средства за стварање дима и за његово брзо преношење, односно прекидање на ма ком делу непријатељског распореда, ипак не треба потцењивати димне кутије и димне приборе (магљенике). Димним завесама и од најобичнијих димних средстава може се такође управљати тако да покрију непријатељски распоред, а да сопствене трупе остану ван дима, само ако се правилно користи правац и брзина ветра. Осим тога, димне кутије и димни прибори много су јевтинији од димних зрна — мина, јер се знатно мањим утрошком може постићи неколико десетина пута јаче задимљавање него са димним зрнима — минама, и то не само по обиму, већ и по ефекту. Пошто је за обимнија задимљавања артиљеријом и минобацачима потребно издвојити приличан број оруђа, то би претстављало велико оптерећење артиљерије, нарочито у оним армијама које располажу оскудним артиљериским средствима. Због тога, такве армије имају више рачуна да за стварање димних завеса великих размера у првом реду користе димне кутије и димне приборе. У таквим случајевима артиљерија и минобацачи могли би, углавном, да се употребљавају само за заслепљивање појединих тачака на краће време (осматрачница и ватрених тачака).

У дубини непријатељске одбране, када димном завесом треба брзо обавити део непријатељске одбране, могу се корисно применити реактивне димне кутије и артиљерија или минобацачи (нарочито на ивицима шума и насељених места, или на било коју јаку тачку непријатељске одбране која спречава надирање пешадије). При извођењу ватрених налета на поменуте делове непријатељске одбране, артиљерија (минобацачи) може да употреби свако треће димно зрно, јер дим од експлозивних граната (мина), који је појачан димом од димних граната (мина) и створеном прашином, може ефикасно да заслепи непријатеља и да омогући извршење задатака са мање губитака.

Димни прибори (магљеници), у односу на димне кутије, претстављају још моћније средство и по квалитету и по квантитету произведеног дима, јер димна течност, која се под притиском распршује из суда, даје вештачку маглу бољих маскирних особина него дим који се добија из димних кутија сагоревањем. У извесним приликама пешадија може корисно да употреби димне приборе — лећне магљенике — на месту димних кутија (нарочито ако их не треба преносити пуне), док их тенкови могу много лакше користити кад се на њих згодно поставе. За задимљавање већег обима (форсирање река, маскирање позадинских објеката) користе се већи и много ефикаснији прибори за примену дима. За њих нису потребни специјални возећи типови и модели, већ се могу употребити стандардна бурад у којима се чува фабрикована магљена течност и камионима превозити до места употребе. Зато хемиске јединице за задимљавање треба да имају одређени број сифона и колектора за спајање буради у батерије (тзв. димне тачке), потребан број боца са компримираним ваздухом и пумпу за њихово пуњење. Кад се бурад испразне треба их вратити одељку армиске базе у замену за пуна. Овај начин примене задимљавања великог обима много је рентабилнији него производња извесних типова естетски лепих возећих магљеника на гуменим точковима и врло компликоване израде.

При доношењу одлуке за примену дима општевојне старешине често долазе у недоумицу да ли да примене дим на целом фронту напада или само на појединим деловима. При решавању овог питања треба имати у виду да корист од дима стоји у управној сразмери са обимом његове примене — што је шири фронт задимљавања и већа дубина његовог продирања, утолико је већи његов утицај на непријатеља и његова корист за дејство властитих трупа. Но, у сваком случају, размера димне завесе зависи од ситуације и положаја обостраних снага, од конфигурације и покривености земљишта, тј. од могућности које оно пружа за примену дима, од замишљене комбинације маневра, ватре и дима и од расположивих димних средстава. Начелно, њена ширина треба да прелази фронт јединице коју маскира у бочне стране бар за једну трећину његове дужине. Поред тога, треба имати у виду и то, да се маскирање снага на правцу главног удара може извести било постављањем димне завесе непосредно пред фронтом снага које носе главни удар, било пред фронтом снага које дејствују на помоћним правцима напада, или пред целим фронтом напада. То значи да димна завеса не мора увек да има велику ширину и да покрива цео фронт напада, што код здружених јединица зависи од замишљене комбинације маневра, ватре и дима. С друге стране, димне завесе никад не треба примењивати шаблонски, тј. увек на један те исти начин, јер непријатељ може лако погодити свако поновљено лукавство. Разним комбинацијама маневра, ватре и дима, нападач је у стању да знатно ослаби моћ одбране, тј. да смањи ефикасност браниоачеве ватре, као најјачег елемента одбране, затим да ствара услове за разна изненађења и примену ратног лукавства. Према томе, димне завесе не морају да буду велике ширине и непрекидне. За то су нарочито поучни следећи примери са Источног фронта у Другом светском рату:

12 јула 1942 године јединице 33 совјетске армије, које су наступале ка Масаловки, наишле су на јаку ватру и биле приморане да се задрже.

Да би обмануо непријатеља и одвукао његову пажњу и ватру са правца главног удара, командант дивизије (која је нападала Масаловку) наредио је да се постави димна завеса ван правца главног удара на фронту од 1 км. Пошто је непријатељ очекивао да ће се извршити напад позади димне завесе, пренео је артиљериску и минобацачку ватру на тај део фронта. То су искористиле главне снаге дивизије и на јуриш заузеле Масаловку.

На Карелиском фронту, у рејону града Повенец, 20 августа 1942 године, јединице Совјетске армије, да би одвукле пажњу Финца са североисточног дела града, где је била упућена совјетска извиђачка група, створиле су лажну димну завесу на југозападном делу града. Завеса је одржавана на фронту 600 м у току од једног и по часа, а за то је било потребно свега 150 димних кутија.

Очекујући напад под заштитом дима, Финци су пребацили своју резерву на југозападну ивицу града и испалили 300 зрна и 200 мина на линији задимљавања. Користећи овај моменат извиђачка група упала је у североисточни део града и несметано се вратила по извршењу задатка.

Према томе, при стварном одлучивању о примени димних завеса, поред познавања начела за њихову примену и њихових позитивних и негативних страна, највећу улогу играју иницијатива, смисао за комбиновање дима са ватром и маневром и чврста решеност да се задатак изврши са најмање губитака у живој сили и техници.